

Mark- och Miljödomstolen

Klimat- och näringslivsdepartementet
KN2024/01642

Yttrande över promemoria Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning (KN2024/01642)

Övergripande synpunkt

Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt vill inledningsvis betona vikten av att lagstiftningen genomsyras av en helhetssyn vad gäller bestämmelser om utpekande av kraftigt modifierade vatten och efterföljande normsättning m.m. för storskaligt reglerade älvar. Ur domstolens perspektiv är denna helhetssyn, som i viss mån saknas i förslagen, väsentlig för en effektiv prövningsprocess. Enligt domstolens uppfattning behöver lagstiftningen säkerställa att normsättningen utgår från de hydrologiska förutsättningarna i de reglerade älvarna.

Domstolen anser dock att förslaget, med vissa justeringar, bör kunna leda till en mer ändamålsenlig samverkansprocess och därigenom i viss mån ge tydligare ramar för prövningen.

Domstolen vill dock fästa uppmärksamhet på att det, genom förslagen i 21 kap. 7 § och 24 kap. 10 b § miljöbalken, finns anledning att förvänta sig att ett stort antal komplexa ärenden kan komma att hänskjutas till regeringen, vilket skulle kunna leda till viss tidsutdräkt i prövningsprocessen.

Promemorians förslag

Ändringar i miljöbalken

Med hänsyn till de intressekonflikter som finns mellan Natura 2000 och vattenkraft samt utifrån den miljöanpassning av vattenkraft som ska göras bedömer domstolen att ändringarna i 21 kap. 7 § samt 24 kap. 10 a och 10 b §§ miljöbalken kommer att beröra en väsentligt större mängd prövningar än vad som idag hanteras genom 7 kap. 29 § miljöbalken. Det finns därmed anledning att förvänta sig att ett stort antal komplexa ärenden kan komma att hamna på regeringens bord. Domstolen ifrågasätter inte att det inom miljöområdet finns frågor där den intresseavvägning som ska göras snarare är politisk än juridisk. Eftersom det i frågan om miljöanpassning av vattenkraften handlar om redan etablerade verksamheter med kända lokaliseringar är domstolens bedömning emellertid att det finns skäl att överväga om inte hela prövningen bör ligga på domstol. En sådan lösning framstår som processekonomisk och tidsbesparande.

Ändring i förordningen om vattenverksamheter

Promemorians förslag innebär ändringar som nära sammanlänkar utpekande av kraftigt modifierat vatten och efterföljande normsättning till de s.k. HARO-värdena för produktionsförlust som gäller för olika avrinningsområden. Det framstår inte som osannolikt att normsättningen (vilken alltså påverkar omfattningen av de miljöåtgärder som krävs) kan vara tvistig även gällande vattenförekomster klassade som kraftigt modifierade vatten. Domstolen konstaterar att HARO-värdet är angivet på avrinningsområdesnivå i den nationella planen, medan det i aktuellt förslag tillämpas på enskilda anläggningar. Om domstolens prövning ska utgå från enskilda anläggningar förutser domstolen svårigheter i hur HARO-värdet ska tillämpas vid prövning av enskilda verksamheter. Förslaget i 42 a § bör därför kompletteras med att vattenmyndigheterna tar fram en slutrapport från samverkan. Denna slutrapport behöver innehålla en redogörelse för hur produktionsförluster fördelas mellan anläggningar inom respektive huvudavrinningsområde till följd av åtgärderna i beslutade miljökvalitetsnormer samt hur det förhåller sig till det s.k. HARO-värdet. Utan det efterfrågade underlaget kommer domstolarna ha svårt att ta ställning till normens riktighet.

Ändring i vattenförvaltningsförordningen

Vad gäller förslaget om väsentligt ändrad fysisk karaktär i 4 kap 3 a § vattenförvaltningsförordningen tycks skrivningen ”lagring av vatten för kraftproduktion” inte inkludera vattenförekomster vars primära roll i vattenkraftsystemet är att leda vatten mellan regleringsmagasin och kraftverk, alltså vattenförekomster i det reglerade systemet som i sig inte är års- eller korttidsregleringsmagasin, intagsdammar eller liknande, men som ändå är en del av det reglerade systemet. En snäv tolkning av skrivningen skulle kunna motverka den helhetssyn som behövs för en effektiv prövning.

Även när det gäller förslaget om hur maximal ekologisk potential bestäms i 4 kap. 4 b § vattenförvaltningsförordningen, synes skrivningen ”lagring av vatten för kraftproduktion” inte inkludera vattenförekomster vars primära roll i vattenkraftsystemet är att leda vatten mellan regleringsmagasin och kraftverk. Rekviritet ”effektivt förbättrar vattenmiljön” i samma bestämmelse ger ett stort utrymme för tolkning. I promemorian preciseras inte närmare vilka omständigheter som ska beaktas. I det fortsatta arbetet bör det övervägas om uttrycket kan konkretiseras i förordningstexten.

I yttrandet har lagmannen Anders Erlman, chefsrådmannen Marit Åkerblom, rådmannen Anna-Sara Söderström, samt tekniska råden Ragnar Asklund, Kristoffer Hallberg och Lovisa Lind Eirell deltagit.